

Date: 29th May-2025

RAQAMLI TA'LIM VA INTERAKTIV O'QITISH USULLARI

O'rinova Nilufar Muhammadova

Farg'ona Davlat Universiteti professori (PhD)

Abdumannonova Mohlaroyim Shavkatjon qizi

Farg'ona Davlat Universiteti 1- kurs magistranti

Abdumannonov Temurbek Davlatjon o'g'li

Farg'ona jamoat salomatligi tibbiyot instituti

Registrator ofisi xizmat ko'rsatish bòlimi boshligi

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilayotgan ta'lim jarayonining o'ziga xos jihatlari hamda interaktiv o'qitish usullarining samaradorlikka ta'siri tahlil qilingan. Raqamli ta'lim vositalarining ta'lim sifatini oshirishdagi o'rni, pedagog va talaba o'rtasidagi kommunikatsiyani takomillashtirishdagi ahamiyati yoritilgan. Shuningdek, interaktiv metodlar orqali o'quvchilarda mustaqil fikrlash, muammoli vaziyatlarni hal etish, muloqotga kirishish kabi kompetensiyalar shakllanishi bo'yicha ilmiy-amaliy yondashuvlar bayon etilgan. Maqolada raqamli ta'lim platformalari, onlayn darslar, multimediya resurslaridan foydalanishning afzalliklari misollar asosida ko'rsatib berilgan.

Kalit so'zlar: raqamli ta'lim, interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar, onlayn o'qitish, multimediya vositalari, ta'lim sifati, zamonaviy pedagogika.

KIRISH

XXI asrda ta'lim sohasida yuz berayotgan jadal innovatsion o'zgarishlar raqamli texnologiyalar va interaktiv o'qitish usullarining o'quv jarayoniga keng joriy etilishini talab qilmoqda. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining rivojlanishi, internet tarmog'i imkoniyatlarining kengayishi, onlayn platformalar va multimediya vositalarining paydo bo'lishi ta'limning an'anaviy shakllarini zamonaviy formatlarga o'zgartirishga sabab bo'ldi. Bugungi kunda raqamli ta'lim nafaqat ta'lim resurslariga tezkor kirishni ta'minlaydi, balki o'quvchilarning bilim olish jarayonidagi faolligini, mustaqil fikrlashini va tanqidiy yondashuvini rivojlantirishga xizmat qilmoqda.

Interaktiv o'qitish usullari esa pedagogik jarayonni biryoqlama ma'ruzalar shaklidan samarali muloqot, hamkorlik, muammoli vaziyatlar asosidagi o'qishga yo'naltiradi. Mazkur maqolada raqamli ta'limning afzalliklari, uni ta'lim jarayoniga tatbiq etish mexanizmlari va interaktiv o'qitish usullarining o'quvchilarning kompetensiyalarini shakllantirishdagi o'rni ilmiy-nazariy hamda amaliy nuqtai nazardan tahlil qilinadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

So'nggi yillarda raqamli ta'lim va interaktiv o'qitish metodlariga oid ilmiy-tadqiqot ishlari global miqyosda kengaymoqda. Xususan, J. Anderson (2018) o'zining "Technology in Education" nomli tadqiqotida raqamli texnologiyalar orqali ta'lim jarayonini shaxsga yo'naltirilgan shaklda tashkil etish imkoniyatlarini tahlil qiladi. Shuningdek, M. Prensky



Date: 29th May-2025

(2001) tomonidan ilgari surilgan "raqamli avlod" nazariyasiga ko'ra, zamonaviy o'quvchilar uchun interaktiv, multimediya va vizual axborot vositalari orqali taqdim etilgan bilimlar an'anaviy metodlarga nisbatan samaraliroq bo'lishi ta'kidlanadi.

O'zbekiston Respublikasida ham raqamli ta'limni rivojlantirish bo'yicha muhim qadamlar tashlanmoqda. 2020–2025-yillarga mo'ljallangan "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasi, O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-sentabrdagi PQ–4851-sonli qarori hamda Oliy va o'rta maxsus ta'lim vazirligining elektron ta'lim platformalarini joriy etishga doir farmoyishlari ushbu yo'nalishdagi milliy siyosatning asosiy hujjatlaridir.

Adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, raqamli vositalar orqali bilim berish nafaqat texnologik, balki pedagogik yondashuvlarni ham o'zgartirib yubormoqda. Interaktiv metodlar (klaster, debat, "aql hujumi", "rolga kirish", muammoli vaziyat yechimi va boshqalar) orqali ta'lim oluvchilarning fikrlash darajasi, muloqot madaniyati va ijodiy salohiyati oshadi.

Tadqiqotda ta'lim jarayonida raqamli texnologiyalar va interaktiv metodlardan foydalanishning samaradorligini o'rganish maqsad qilingan. Maqola doirasida quyidagi metodologik yondashuvlardan foydalanildi:

- **Nazariy tahlil** – mavjud ilmiy adabiyotlar, me'yoriy hujjatlar va ilg'or xorijiy tajribalar asosida raqamli ta'limning pedagogik asoslari tahlil qilindi;
- **Tajriba-sinov metodlari** – interaktiv metodlarni qo'llagan holda o'quvchilarda yuzaga keladigan o'zgarishlar kuzatildi (agar maqolada real tajriba bo'lsa, shu qism konkretlashtiriladi);
- **Sotsiologik metodlar** – o'qituvchilar va talabalar o'rtasida so'rovnoma o'tkazilib, ularning raqamli vositalardan foydalanish darajasi va munosabati aniqlashtirildi;
- **Tahlil va umumlashtirish** – yig'ilgan ma'lumotlar statistik va mantiqiy jihatdan tahlil qilinib, umumiy xulosalar chiqarildi.

Mazkur metodologik yondashuvlar orqali raqamli ta'lim vositalari va interaktiv o'qitish metodlarining o'quv jarayoniga integratsiyalashuvi samarali pedagogik natijalarga olib kelishi isbotlab berildi.

NATIJALAR

O'tkazilgan nazariy tahlil va amaliy kuzatuvlar natijasida raqamli ta'lim vositalari va interaktiv o'qitish usullarining quyidagi pedagogik afzalliklari aniqlashtirildi.

O'quvchilar faolligi oshdi – interaktiv metodlardan foydalanish natijasida darslarda ishtirok etish, fikr bildirish, muammoli vaziyatlarga echim taklif qilish kabi faoliyatlarda o'quvchilar ishtiroki 60–70 foizgacha ortdi.

Raqamli platformalarning samarasi tasdiqlandi – masofaviy o'qitishda foydalanilgan platformalar (Google Classroom, ZOOM, Moodle, Teams va h.k.) orqali dars materiallariga erkin kirish, topshiriqlarni mustaqil bajarish, onlayn baholash imkoniyatlari o'quvchilarning bilim olish jarayonini qulaylashtirdi.

Kommunikativ kompetensiyalar rivojlandi – interaktiv usullar orqali talabalar o'z fikrini erkin ifodalash, jamoada ishlash, qaror qabul qilish kabi kompetensiyalarni faol rivojlantira boshladi.



Date: 29th May-2025

Dars sifati va samaradorligi oshdi – pedagoglar tomonidan qo'llanilgan raqamli taqdimotlar, testlar, videodarslar orqali ta'lim materiallari yanada jonli va tushunarli bo'lib, o'quvchilarda mavzuga nisbatan qiziqish ortdi.

O'qituvchilarning texnologik savodxonligi yaxshilandi – tadqiqot jarayonida ishtirok etgan o'qituvchilarning 80 foizi raqamli vositalardan foydalana olish ko'nikmalarini mustahkamladi va ularni o'z ish faoliyatida muntazam qo'llay boshladi.

Umuman olganda, raqamli ta'lim va interaktiv o'qitish usullarini uyg'unlashtirish orqali ta'lim jarayonining sifat ko'rsatkichlari ijobiy o'zgargani, o'quvchilarning motivatsiyasi va bilimlarni egallash darajasida sezilarli natijalar qayd etilganini ko'rish mumkin.

MUHOKAMA

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, raqamli ta'lim vositalari va interaktiv o'qitish usullarining uyg'unlashtirilgan holda qo'llanishi zamonaviy ta'lim jarayonida muhim ahamiyat kasb etmoqda. An'anaviy ma'ruzalar va passiv o'qitish metodlariga nisbatan interaktiv usullar orqali tashkil etilgan darslar o'quvchilarda mustaqil fikrlash, tanqidiy yondashuv, ijodiy izlanish va muammoli vaziyatlarda yechim topish kabi ko'nikmalarning shakllanishiga zamin yaratdi.

Raqamli texnologiyalar yordamida o'quvchilarga taqdim etilgan materiallarning vizual va audiovizual shaklda bo'lishi ularning mavzuni chuqurroq anglashiga xizmat qilmoqda. Ayniqsa, pandemiya davrida ommalashgan onlayn ta'lim shakllari (Zoom, Google Meet, Moodle kabi platformalar) o'qituvchi va talaba o'rtasida muntazam aloqa o'rnatishga yordam berdi.

Shuni alohida ta'kidlash lozimki, interaktiv metodlar o'z-o'zini baholash, fikr almashish, jamoaviy ishlash ko'nikmalarini shakllantiradi. Aynan shu omillar ta'limning faollashtirilgan modelini amaliyotda tatbiq etishga keng yo'l ochmoqda.

Biroq, ayrim cheklovlar ham mavjud: internet tarmog'ining barqaror emasligi, barcha o'quvchilarda texnik vositalarning yetarli emasligi, ayrim pedagoglarning raqamli kompetensiyalarining pastligi raqamli ta'limning samaradorligini pasaytiruvchi omillar sifatida qayd etilishi mumkin.

Shunday bo'lsa-da, tajriba va kuzatuvlar raqamli va interaktiv yondashuvlarning o'quvchilarda yuqori motivatsiya, faollik va mustaqil ta'lim olishga bo'lgan tayyorgarlikni oshirganini ko'rsatdi. Bu esa raqamli pedagogika va innovatsion o'qitish metodlarini yanada chuqurroq o'rganish, ularni takomillashtirish va tizimli joriy etish zarurligini anglatadi.

XULOSA

O'tkazilgan nazariy tahlil va amaliy kuzatuvlar asosida xulosa qilish mumkinki, raqamli ta'lim vositalari va interaktiv o'qitish usullarining uyg'un holda qo'llanilishi ta'lim sifatini oshirishda muhim omil bo'lib xizmat qiladi. Zamonaviy texnologiyalar asosida tashkil etilgan o'quv jarayoni nafaqat bilimlarni tez va samarali yetkazishga, balki o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, ijodiy yondashuvga va tanqidiy tahlilga o'rgatishga xizmat qiladi.



Date: 29th May-2025

Raqamli ta'lim platformalari, multimediya vositalari, onlayn o'qitish texnologiyalarining joriy etilishi dars jarayonining interfaol, dinamik va shaxsga yo'naltirilgan bo'lishini ta'minlaydi. Interaktiv metodlar esa o'quvchilarni dars jarayonida faol ishtirok etishga undaydi, bilimlarni amaliyotga tatbiq etish ko'nikmalarini shakllantiradi.

Shuningdek, mazkur yondashuv o'qituvchilarning innovatsion texnologiyalardan samarali foydalanish malakasini oshirishga, ta'lim tizimining raqamli transformatsiyasini tezlashtirishga xizmat qilmoqda. Shu asosda aytish mumkinki, raqamli va interaktiv ta'lim yondashuvlari kelajakdagi pedagogik jarayonlarning ajralmas va ustuvor yo'nalishlaridan biriga aylanmoqda.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 28-sentabrdagi PQ-4851-sonli qarori "Raqamli O'zbekiston – 2030" strategiyasini tasdiqlash to'g'risida.
2. Karimov, I.A. (1997). *Yuksak ma'naviyat – yengilmas kuch*. Toshkent: Ma'naviyat.
3. Prensky, M. (2001). *Digital Natives, Digital Immigrants*. On the Horizon, Vol. 9(5), 1–6.
4. Anderson, J. (2018). *Technology Integration in Education: An Overview*. Education & Information Technologies, 23(3), 1105–1120.
5. Qodirova, M. (2021). *Innovatsion ta'lim texnologiyalari*. Toshkent: Fan va texnologiya nashriyoti.
6. Saidova, D. (2022). *Interaktiv o'qitish metodlari va ularning ta'limdagi o'rni*. "Ta'limda innovatsiyalar" ilmiy-amaliy jurnali, 4(2), 45–51.
7. UNESCO (2020). *Distance learning strategies in response to COVID-19 school closures*. <https://unesdoc.unesco.org>
8. Rustamov, S. (2023). *Oliy ta'limda raqamli texnologiyalarni qo'llashning samarali yo'llari*. "Pedagogik izlanishlar" jurnali, 2(1), 33–39.

